

Una mirada al passat

Les biblioteques públiques de Vic

Dediquem l'article sobre biblioteques d'aquest número a fer un recorregut per la història de les biblioteques públiques de Vic. Per fer-ho hem parlat amb dues bibliotecàries pioneres de la ciutat: Elvira Molas, que va estar al càrrec de la Biblioteca Jaume Balmes fins al 1991, i Dolors Gafas, a càrrec de la Biblioteca de la Caixa de Pensions fins al 1994. Les dues biblioteques es van fusionar per convertir-se, a partir de l'any 1996, en l'actual biblioteca Joan Triadú. La conversa mantinguda amb elles ens evoca altres temps i altres mètodes de gestionar i treballar a les biblioteques, amb una voluntat de servei i respecte a la cultura que procurem seguir avui en dia.

L'Elvira va néixer l'any 1927 a Camprodon i des de ben petita va ser una gran lectora, tot i que algunes vegades ho havia de fer d'amagat. Recorda la revista *Patufet* i una col·lecció anomenada *Estela* de marcada tendència comunista, que va llegir durant la guerra. La primera vegada que va veure una biblioteca va ser en una visita amb el seu institut a la Biblioteca de Catalunya, visita que encetà una relació que va durar més de quaranta anys. La Dolors va néixer el 1934 en una família vigatana de mestres i llibreters on la lectura i la cultura eren habituals. Encara recorda amb nostàlgia com havent sopat i després de dir el rosari, el pare els reunia a la vora del foc i llegien en veu alta els llibres d'en Folch i Torres i altres clàssics universals.

Totes dues van anar a Barcelona, a l'Escola de Bibliotecàries, on llavors només hi podien estudiar dones. Les classes eren poc nombroses, entre 15 i 20 alumnes. Els estudis eren de tres anys i per finalitzar s'havia de fer un període de pràctiques i una tesina. La Dolors

ens explica que en la seva època les classes es donaven en català i recorda que un professor, per poder fer les classes en castellà, les feia anar a un altre edifici, pertanyent a la Universitat de Barcelona. L'Elvira es va diplomar en la promoció del 1948, i la Dolors, en la de 1955.

Acabats els estudis a Barcelona van fer les pràctiques a Vic, i seguidament, les inevitables oposicions. L'Elvira va estar un any a Sallent i el 1949 va començar a treballar a la Biblioteca Jaume Balmes de la Xarxa de Biblioteques de la Diputació de Barcelona. La Dolors va optar per les biblioteques

de la Caixa de Pensions i va estar un any fent substitucions en diversos llocs de la geografia catalana fins que va accedir a una plaça fixa el 1957 a la Biblioteca de la Caixa de Pensions que hi havia a Vic, coincidint amb la seva ampliació i la jubilació de l'anterior bibliotecària.

En aquells moments les dues biblioteques de Vic ja tenien una llarga història a la ciutat. La Biblioteca de la Caixa de Pensions es va inaugurar l'any 1929, i la Jaume Balmes, després de diferents intents i localitzacions, es va aconseguir inaugurar el 1931 en un edifici situat on actualment hi ha la plaça Bisbe Oliva. Molt ràpidament va

DIPUTACIÓ DE BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR JAUME BALMES - VIC

1931-1981

Portada del llibre que va escriure l'Elvira Molas per commemorar el cinquantè aniversari de la Biblioteca Jaume Balmes.

UNA MIRADA AL PASSAT

Dolors Gafas, directora de la desapareguda Biblioteca de la Caixa de Pensions durant 37 anys.

L'Elvira Molas va treballar durant 42 anys a la Biblioteca popular Jaume Balmes. Des de 1966 en va ser la directora.

quedar petita i l'any 1958 es va traslladar al palau Bojons, casa natal de Jaume Balmes, on va ser durant més de 30 anys. El fons inicial comptava a més amb els llibres que formaren part de la Biblioteca del Círcol Literari de Vic. Això donà prestigi a la Biblioteca i va fer que molts estudiosos d'arreu s'acostessin a Vic a consultar-los pel seu alt valor acadèmic i literari.

En aquells temps les biblioteques disposaven de pocs recursos; l'Elvira recorda que l'antiga biblioteca, la de la plaça Abat Oliba, era un edifici ròneg, amb bigues corcades, degoters i on feia molt de fred. Creu que l'edifici ideal per a la biblioteca era el palau Bojons, cèntric, acollidor i espaiós, però l'arribada dels Estudis Universitaris va portar noves prioritats que van fer traslladar de nou la Biblioteca l'any 1996, a l'actual ubicació del convent del Carme. Es rebien dos lots de llibres a l'any, un per Sant Jordi i un per Nadal, i la

seva secció mimada era la Col·lecció local, on es recollia la informació publicada de Vic i comarca gràcies, també, a la col·laboració de l'Ajuntament. De fet, i en tractar-se d'una biblioteca pública i tenint en compte que actuaven com a central comarcal, havien de tenir contacte amb els polítics locals i donar suport a les biblioteques filials (Aiguafreda, Tona, Folgueroles, l'Estany, Sant Feliu Sasserra i Tona entre d'altres). Sovint els portaven lots de llibres que els demanaven en d'aquests llocs i per desplaçar-s'hi anaven amb el seu propi vehicle. En un principi a la Biblioteca Balmes només hi treballaven tres persones, incloent-hi el personal de neteja, tot i que més endavant se n'hi va incorporar una altra. Així doncs, la manca de personal feia que sovint fos complicat arribar a tot arreu. L'Elvira recorda els problemes que va tenir amb l'Ajuntament de l'època perquè assumís la neteja del local i com era de difícil trobar substitutes en

períodes de baixa o vacances. En canvi, en aquells temps les biblioteques de la Xarxa de la Caixa de Pensions eren les més ben dotades administrativament. La seu de Vic estava situada a tocar de la plaça, la rambla de l'Hospital, i era coneguda popularment com la Biblioteca de l'Atlàntida per la seva proximitat amb una llibreria que portava aquest nom. Des d'un bon principi disposaven de la premsa diària, i un cop al mes rebien un lot de llibres nous. Encara que hi havia poc personal, tan sols dues persones, van ser de les primeres que van introduir les microfiches i la informàtica a la biblioteca. Treballaven en xarxa amb la resta de biblioteques de la Caixa i compartien recursos, però no estaven en contacte directe amb les altres biblioteques i tan sols es veien en les trobades anuals que feien.

Tot i que elles no ho van viure, tenen constància que les dues biblioteques no van tancar ni un sol dia durant

UNA MIRADA AL PASSAT...

la dura època de la Guerra Civil. Eren temps d'amagar llibres perseguits; durant la República, els religiosos, i després de finalitzar la guerra, els escrits en català i els que no eren afins al règim franquista. Tots aquests llibres es posaven al que s'anomenava *infern*. Tant una bibliotecària com l'altra recorden que, lentament i de forma dissimulada, tornaven a posar aquests llibres prohibits per l'Església o autoritats als prestatges i que, camuflats entre els altres, no els havien suposat cap problema. Curiosament, a la biblioteca de la Caixa de Pensions un dels llibres que era a l'infern era *Laura a la ciutat dels sants*, ja que en aquella època se'l considerava ofensiu per als vigatans.

Les dues biblioteques organitzaven activitats per tal de difondre la cultura, com ara conferències, cursos, les audicions musicals que es feien setmanalment a la Biblioteca Balmes, etc., però recorden que era molt complicat que tinguessin la rellevància i el públic esperat i l'èxit era desigual. L'Elvira destaca els cursos de català que es feien a la Jaume Balmes durant els anys 60, i que entre altres, van tenir un professor de luxe, Armand Quintana, i que es feien els vespres després d'haver tancat la Biblioteca.

La Dolors ens explica una anècdota fruit d'un malentès que recorda amb simpatia. Un usuari jovenet li va demanar on podria trobar informació sobre armes. La Dolors, després de rumiar-s'ho un moment, li va contestar que mirés l'*Espasa* (referint-se a l'enciclopèdia que porta aquest nom). El noi es va quedar contrariat i gairebé sense gosar li va contestar que a ell, en realitat, li interessava la informació sobre armes de foc. Durant les quatre dècades que van estar

Ex-libris dels llibres del Círcol Literari de Vic.

treballant a les biblioteques, l'Elvira i la Dolors creuen que la seva feina no va canviar massa ni tampoc el tipus i el nombre d'usuaris. Es dedicaven moltes hores a fer les feines mecàniques, tasques que avui en dia estan informatitzades, i els grans canvis que hi ha hagut en el món bibliotecari (introducció de la informàtica, popularització massiva de les biblioteques, accés a Internet, la introducció dels audiovisuals, etc.) van ensopegar-les a les acaballes de les seva carrera laboral. Aquest salt evolutiu de les biblioteques les fa ser optimistes de cara al futur, ja que el seu ús ha augmentat molt, tot i que reconeixen la seva preocupació per la manca d'interès per la lectura que detecten en alguns joves.

Després de 42 anys treballant a la Biblioteca Jaume Balmes, l'Elvira Molas va decidir jubilar-se. Era l'any 1991. En aquella època ja es començava a parlar sobre un proper trasllat de la Biblioteca, i ella va creure que era un bon moment

per retirar-se.

En el cas de la Dolors Gafas, la seva jubilació va arribar poc després, l'any 1994 i de forma anticipada, havent treballat a la Biblioteca durant 37 anys. En aquell moment ja havia sortit la Llei de Biblioteques de 1993 i es començava a entreveure la intenció de la Caixa de Pensions de suprimir les biblioteques que tenia al seu càrrec. De fet, la Biblioteca va continuar poc més d'un any fins al seu tancament definitiu. La seu de Vic va ser la primera a tancar, però la resta de biblioteques de la Caixa de Pensions van anar desapareixent durant els anys següents.

Les dues biblioteques, amb gairebé 70 anys d'història cada una, es van fusionar per convertir-se l'any 1996 en la Biblioteca Popular Joan Triadú, que es va inaugurar el dia 24 d'abril a la planta baixa del convent del Carme.